

Nr 20.

Ankom till Riksdagens kansli den 18 febr. 1910 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om användandet af s. k. allmänningsskogars afkastning.

(2. A.)

I en inom Första kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling öfverlämnad motion (nr 7) har grefve *G. E. Lewenhaupt* hemställt om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning, huru och på hvad sätt afkastningen från s. k. allmänningsskogar, företrädesvis i Svea och Göta land, kunde och borde på ett annat sätt än nu sker för det allmännas nytta användas, och att i anledning däraf till Riksdagen framställa de förslag, som en utredning kunde påkalla.

Till stöd för framställningen har motionären anført följande:

»Inom vårt land, framför allt i dess mellersta åkerbrukande bygder, finnas s. k. häradsallmänningsskogar.

Huru de uppstått och blifvit tilldelade olika härad är nu i allmänhet förgätet; det går tillbaka flera hundra år, och flertalet af dem, som nu draga nyttan af dessa skogar, ha ingen kunskap därom. En del lärer från början varit kronojord, en annan del är bildad genom afsättning från laga skiften och storskiften.

I Dalarne och Norrland utgöras allmänningarne af högst betydande skogsvidder; den afkastning de lämna är afsevärdt stor, och staten har

Bih. till Riksd. Prot. 1910. 8 Saml. 5 Häft. (Nr 20.)

genom särskild lagstiftning sörjt för att dessa medel användas för allmännyttiga ändamål.

I Svea och Göta land äro allmanningarne i allmänhet mindre, växlande från ett eller tvåhundra tunnland till flere tusen.

Afkastningen in natura delas ofta nog mellan de s. k. delägarne, innehafvare af oförmedladt hemmantal, men på många orter försäljes afkastningen, och de inflytande penningarne fördelas efter ofvannämnde delningsgrund.

Den år 1896 tillsatta komittén »för främjande af den enskilda skogshushållningen» påvisar i sitt utförliga betänkande åtskilligt angående dessa skogar, som kan vara värdt att fästa uppmärksamhet vid. Så t. ex. på sidan 101 andra stycket anföres, att det allmännas rätt att begagna dessa skogars afkastning gått före den enskildes, grundande sig på skogsordningen af år 1805.

Genom kammarkollegii cirkulärbref af 14 april 1824 förklarades återigen, att allmanningarne vore en häradets tillhörighet och att Kungl. Maj:t ville uppå därom skeende ansökning för hvarje sådan allmanning tillåta: »att den till intressenternas egen disposition gemensamt eller delning socknar eller enskilde hemmansägare emellan, som däri ansåges äga del, upplätes, emedan Kungl. Maj:t funne sådant lämpligt och laga hinder därför ej mötte». (Citat efter ofvan angifna kommittébetänkande.)

Häraf synes tydligt, att ofvannämnda cirkulärskrifvelse af 14 april 1824 blifvit grundläggande för senare tidens skogsförordningar beträffande förfarandet med nämnde skogars afkastning. Skötseln af allmanningsskogarna, som före adertonhundralets början varit jämförelsevis planlös och handhafts af utsedde från häradet, öfvertogs småningom af staten, och se vi nu också exempel på att dessa skogar äro lika väl handhafda som statens öfriga skogsdomäner.

Likväl var frågan om allmanningsskogarnes utsyningar och virkesanvändning icke fullt genomförd; därom vittnar dels 1855 års skogskommittébetänkande och riksdagsskrifvelsen från 1856—58 och 1862—63 års riksdagar.

Boställen erhöilo utsyning, likaså skoglösa och på skog fattiga hemman; vidare lämnades utsyning till häradets gemensamma byggnader, broar, tingshus o. s. v., hvilka den tiden byggdes af hemman efter oförmedladt mantal. Alla dessa behof ha numera för längesedan upphört, sedan alla skattdragande deltaga i häradets gemensamma byggnader, af hvilka skattdragande de, som icke äga hemman, ej heller kunna ha någon del af allmanningarnes afkastning. Kungl. förordningen af 26 juni 1866 likasom den senare af 26 januari 1894 tillerkänner

delägare i häradsallmanning rätt att, sedan förvaltningskostnad å allmanningen är bestridd och vissa angifna behof för häradets gemensamma byggnader blifvit fyllda, mellan sig dela den återstående delen af behållningen. Under adertonhundratalet hade sålunda allmanningarne från att vara en gemensam egendom till hjälp för de med skog svagast försedde och till hjälp för häradet vid gemensamma allmänna byggnader blifvit en egendom, hvarifrån alla ägare af oförmedlade mantal kunde påräkna en viss inkomst. Under tiden hafva ägarne af oförmedlade mantal, som förr utgjorde hufvuddelen af underhåll och byggande af vägar, tingshus, prestgård m. m., erhållit skattebidrag af alla skattdragande i kommunerna utan att behöfva till de nya skattdragarne afstå någon del af allmanningarnas afkastning.

Det torde vara på sin plats att anmärka, att mångenstädes hafva häradsallmanningdelägarna varit så förutseende, att de i stället för att utdela afkastningen från allmanningen fonderat samma afkastning och inköpt skogbevuxen mark för att därmed tillöka befintlig allmänningskog, och bör ett sådant förvaltande af en för det allmänna upplåten egendom för kommande släkten blifva till nytta.

Lika fördelaktigt vore det, om de penningmedel, som inflyta från allmanningarne, kunde kapitaliseras för allmännyttiga ändamål. Sådana uppstå nämligen alltjämt. För hvar och en, som deltagit i det kommunala organisationsarbetet på vår landsbygd, framstår det tydligt, hvilka svårigheter möta att få gemensamma anordningar genomförda vare sig inom kommunen eller häradet, och detta på grund af de med företaget förenade kostnaderna. Tillvaron af en samlad fond skulle onekligen underlätta nyttiga och ofta nödvändiga anordningars tillkomst. Det är äfven tydligt, att dylika fonder böra stå under offentlig kontroll af Konungens befällningshafvande, som för deras användande äfven bör lämna sin tillstyrkan. Erfarenheten från våra landskommuner och förvaltningen af deras kassor och fonder peka på, att en mera skärpt kontroll af myndigheterna bör utöfvas för att hindra, att en del fonder måhända kunna minskas, ja, rent af försvinna, hvilket mångenstädes tyvärr händt.»

Gällande allmänna stadganden om häradsallmänningar återfinnas i förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket den 26 januari 1894. I §§ 10 och 11 af nämnda författning förordnas om allmännings afkastning, och är i sådant afseende föreskrifvet, att af afkastningen skall i första rummet gäldas kostnaderna för allmanningens vård och förvaltning och därefter undantagas det virke,

Utskottet.

som erfordras till sådana broar och allmänna byggnader, som delägarna i allmanningen själfva bygga och underhålla, hvarefter den återstående behållna afkastningen får årligen fördelas mellan delägarna, hvilka, där ej för särskildt fall blifvit annorlunda bestämdt, äro de, som i häradet bygga och bo, efter deras oförmedlade hemmantal.

Motionären ifrågasätter nu, att häradsallmanningarnas afkastning skulle disponeras på annat sätt. Då motionären emellertid icke anført något vägande skäl för sin mening samt utskottet för sin del ej heller eljest funnit skäl till erinran emot gällande bestämmelser i ämnet, kan utskottet icke biträda motionärens förslag.

Utskottet hemställer därför,

att greve G. E. Lewenhaupts förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 18 februari 1910.

På jordbruksutskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.
